

Nikos Kavadias

Li i altres relats

Traduïts del grec per
Jaume Almirall

CLUB EDITOR
BARCELONA

Λί
Του πολέμου
Στο άλογό μου
© 2012, Angela-Loukia Kavadia

Li i altres relats
1ª edició: febrer del 2013
© de la traducció: Jaume Almirall
© d'aquesta edició: Club Editor 1984, S.L.
Carrer Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona
www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-7329-170-5
Dipòsit legal: B.861-2013

Disseny gràfic: Àngel Uzkiانو
Imprès a Romanyà Valls

Tots els drets reservats.
Prohibida tota forma de còpia.

LI

—Fins aquí hem arribat —va murmurar el capità Kharàlambos—. Hem de ser a tocar de Green Island. Però no veig res. El meu avi giraria cua.

Començava a clarejar. Llavors va aparèixer l'illa, alta, verdíssima, sembrada de palaus com una randa de núvols. Va arribar el pràctic. Jo era a proa, esperant la maniobra. Amb ell van pujar les mosses. Ajudarien ocupant-se del cordam, com se solia fer sempre. El capità va agafar la botzina i va cridar dirigint-se a mi:

—¿Qui són, aquestes?

—Unes daixonses —li vaig respondre.

—Que se'n vagin.

No vaig replicar. Sabia el que passaria. Al pont, vaig veure que hi havia enrenou. El pràctic va amenaçar que se n'aniria si feien fora les mosses.

—Que es quedin —va tornar a cridar la botzina.

—¿Qui? —vaig preguntar.

—Les putes... imal te moris tu i elles!

Amb la seva ajuda, vam enllestir aviat. Traçudes, eixerides, feien anar els cables com qui passa el rosari.

Un cop escombrada la coberta es van posar a fer una altra feina. Van netejar amb potassi les nostres cabines, van fregar, van treure la pols. Això també, com sempre es feia al port, sense cobrar res a canvi. A migdia ens vam repartir el dinar i així que van tocar les cinc, la cosa va canviar de to. La música silenciosa de la nit. Per un preu. Al matí vam entrar a la dàrsena i l'endemà vam fondejar el vaixell entre Kowloon i Hong Kong, tot esperant per fer-ne lliurament als nous compradors i anar-nos-en.

—No tenen a punt els diners —em va dir el capità—. Pel que veig, ens faran esperar una setmaneta. ¡Just el que més et venia de gust!

Una boirina baixa cobria les dues ciutats, però a nosaltres no ens impedia veure les llums multicolors que no s'apaguen ni de dia ni de nit. Jo estava assegut al menjador, tot sol. Llavors va venir fins a la porta. L'esgló alt que en els mercants protegeix de les onades l'ocultava de la cintura en avall. Em mirava fixament als ulls. Contra

la seva esquena estreta i feble, en un mocador que portava nuat per dues puntes al coll i per les altres dues a la cintura, hi havia un xineta d'uns sis mesos. Jugava amb la trena recargolada d'ella. Li vaig dir que entrés. D'una camallada passà l'esglaió, amb traça i amb gràcia, sense agafar-se enlloc. Portava una camisa de tela i uns pantalons negres estrets. Subjectava amb la mà un gran barret de bambú. Va acomodar amb un moviment de les espatlles el nadó a la seva esquena. Aparentava uns vuit anys. Tenia una cara lletjota, però no et cansaves de mirar-li els ulls, que ballaven sense parar.

—¿Què vols? —vaig preguntar.

—Ser la teva criada mentre sigueu aquí —em va respondre amb un anglès com d'oreneta.

—¿Què saps fer?

—Escombrar, fregar. I també sargeixo mitjons.

Parlava amb les mans. Es feia entendre amb gestos.

—Em donaràs menjar a mi i al meu germà. No mengem gaire. No et sortirà car.

La vaig sorprendre mentre es mirava amb delit un plat d'ous que hi havia a la taula. N'hi vaig donar quatre. Se'n va ficar dos a les butxaques i

va agafar els altres dos amb les mans. Va fer per anar-se'n.

—¿On vas?

—Al sampan,¹ a casa.

—¿Com t'ho faràs per baixar per l'escala de corda?

—Vine i ho veuràs.

Ens vam acostar a la borda. Sense cap avís, va tirar fora els dos ous que tenia agafats i després els altres dos. Em vaig abocar i vaig veure cinc parells de mans esteses. Cap ni un dels ous no es va esclafar. Va baixar per l'escala de corda com un mico. Al voltant nostre potser hi havia deu petits joncs. Bugaderia, sastreria, cafeteria, tenda, metge de dents, acupuntura. Cadascun amb la seva ensenya pintada. El sampan bordell tenia un trèvol groc. Al vespre arriaven les ensenyes i his-saven els fanals. El sampan de la petita xinesa no venia res. L'ideograma que tenia significava “la casa dels pidolaires”.

Poc després va tornar a venir amb el seu germà, se'l va deslligar i el va ficar amb compte dins el buit d'un rotlle de corda. Es va plantar al meu davant tot caminant suaument de puntetes, per semblar més alta.

¹ Sampans: cases, botigues, etc. flotants. (Nota de l'autor)

—Així, ¿te'm quedaràs?

—Sí. ¿Com te dius?

Seria impossible que jo recordés i que pogués repetir el que em va dir.

—Et diré Li —li vaig dir.

Hi va estar d'acord.

—¿Quants anys tens?

Va alçar les mans i em va ofendre amb tots deu dits.²

Ho vaig entendre.

—¿On vas néixer?

—Aquí als sampans. No he baixat mai a terra, igual que els altres cent mil que vivim al mar. Ens diuen *tanka*. No podem viure fora d'aquí. Ni la llei de l'Estat no ens protegeix. N'hi ha que fugen amb papers falsos. Les autoritats fan veure que no se n'adonen.

—¿I quan algú es mor, als sampans?

—Ve la barca enterramorts. És un jonc amb una vela gran. Entra ben endins i els afona.

—¿No t'agradaria veure Hong Kong? ¿Sortir d'aquí?

—Ho conec bé. Cada vuit dies ve el mestre i el rondallista. Un ens ensenya de lletra. L'altre

² Estendre el braç cap a algú amb la mà ben oberta (fer la muntza) és, per als grecs, un gest molt ofensiu. (Nota del traductor)

ens explica històries de les dues ciutats. Si vols, et puc dur pel barri més difícil i tornar pel mateix camí sense perdre'm. ¿Ho provem? ¿Tu d'on vénis?

—De lluny. D'un lloc que vosaltres en dieu Hsi La Kuo (Grècia).

Va entendre el meu xinès. Es va posar contenta.

—¿Saps xinès? ¿El vas aprendre a Peioing (Pequín)?

—Pu shih (no). I això que vaig néixer a Tung Sun Sheng (Manxúria).

Em mirava perplexa. Després va riure maliciosament i em va dir:

—Ja en parlarem. ¿Fins quan t'estaràs aquí?

—Potser deu dies.

—Si vols —va replicar—, en poc temps et puc ensenyar a pronunciar bé el cantonès.

—No tindriem prou temps. Però seràs la meva criada tot el dia, tindràs cura de la meva cabina i de la ràdio. ¿Quant vols?

—El que em donis. —Em va mirar amb un aire de súplica.— Però també portaré el nadó. És llest. No plora. De tots els meus germans, només he conegut aquest; els altres es van escampar, els uns amb els pescadors...

Es va aturar.

—¿I els altres?

Va rumiar.

—No hi són. La mama és aquí a baix, amb l'avi i l'àvia.

—Anem a menjar —vaig dir.

Vam entrar al saló. Vaig agafar un ou cru i l'hi vaig donar. El va trencar i el va donar al seu germà. El va engolir com una serp.

—Menja el que vulguis —li vaig dir.

—Dóna-m'ho —va respondre.

—Tria tu mateixa.

Va dubtar. Va agafar una mica de cada cosa i ho va embolicar amb un paper. Ja se n'anava. La vaig obligar a seure al meu costat. Vaig agafar una galeta i la hi vaig acostar a la boca. Va prémer els llavis.

—¿Per què no menges?

—Ho haig de portar a casa.

—Menja't aquesta, que te'n donaré una altra.

—L'altra també els la portaré.

—¿Qui t'ha ensenyat a fer-ho?

—Ningú.

—¿I doncs?

Silenci. Va agafar-la, en va trencar un trosset i el va mastegar desganadament. El tros més gros

el va donar al seu germà, que el va engolir com una gavina.

Em vaig agafar el cap entre les mans i em vaig posar a rumiar.

Se'm va acostar amb cara de por.

—¿Te n'has penedit? —em va dir—; ¿no te'm quedaràs?

—És el tracte que he fet amb tu.

—¿Fins que us n'aneu?

—Fins a l'últim moment.

Va agafar una escombria i una pala i va sortir a coberta amb el xinet a l'esquena.

*

A la tarda vaig pujar a l'estació de ràdio. Brillava de tan neta. I la meva cabina, igual. La petita seia en un banc, el nadó dormia a la seva falda. Es va aixecar i se'l va posar a l'esquena.

—Molts llibres —va dir—; ¿són teus?

—Sí.

—¿I els has llegit?

—Tots.

—Deus saber moltes coses.

“No més que tu —vaig pensar—, i el que no sé ho aprenc de tu, ara, als meus quaranta anys.”

—Jo —va dir— també sé llegir. Però m'agrada que m'ho expliquin. Així ho entenc millor. També tinc uns prismàtics vells. Puc veure què hi ha dalt del Peak.

—¿T'agradaria pujar-hi?

Va arrufar els llavis.

—No ho sé —em va dir—. És tan difícil. ¿Aquest vespre baixaràs a terra?

—No.

—Doncs vés al sampan dels músics. Guaita, és aquell que per ensenya té un ta-lo.³ Jo no hi he anat mai. Sento la música cada vespre. Així m'adormo.

Vam anar a la cuina. En acabat va baixar per l'escala de corda.

A mitjanit en vam fer una de ben bona. Vam col·locar els fanals a l'escala, perquè vinguessin les mosses. El sampan va venir a cop de rem i es van escampar per les cabines. Més tard, quan vam sortir a prendre l'aire a coberta, vam veure que potser tres-centes mosses havien omplert el vaixell. Ens havíem oblidat de despenjar el senyal. Parlaven tan fluix que se sentia com una remor de pluja que cau silenciosament. Els ho vam ex-

³ Ta-lo: instrument musical xinès. (N. de l'A.)

plicar. Se'n van anar rient. Ens vam quedar amb les nostres. Les patrones seien a popa i comptaven la recaptació.

*

Les xineses tenen les cames més boniques que he vist mai. Una escletxa rosada com una flor que es bada. Com un ull mig clos que somia. La seva floració s'enfila com una espiga. O com la barbeta esclarissada d'un jove mandarí.

*

Quan començava a clarejar, la dona que m'havia acompanyat aquella nit es va llevar per anar-se'n. Al moment de sortir es va trobar amb la Li que arribava. Es van aturar i es van saludar. La Li va entrar i va deixar el nadó; li havia pentinat els pocs cabells que tenia i els hi havia lligat a davant com un pom de gessamí.

—Mira-te'l —va dir—. ¿Oi que és bonic? Es diu pentinat de flors.

—¿N'has vistes, de flors? —vaig preguntar.

—iUi! Moltes vegades.

—¿Tens testos?

—No, no s’hi fan bé, les flors, als sampans; però quan a la ciutat fan la festa de les flors vénen sampans plens de gent; van carregats de flors, i les escampen pel mar. Arrepleguem les corones. El corrent se n’enduu moltes.

—Green Island és plena de flors —li vaig dir—. És per allà al davant. ¿Hi has estat?

—No, però ja ho sé. Abans hi vivien aquells que navegaven amb els grans joncs i assaltaven els vaixells. En un dels palaus hi viu un vell de barba llarga. Manté potser dues-centes noietaes. Els dóna el menjar a la boca, les vesteix, les deixa passejar pel jardí tot el dia. A la nit les vigilen uns dels nostres que semblen dones. Si mai se n’escapa cap, l’agafen, la lliguen ben lligada i la tiren al mar.

—Llegendes —vaig dir-li—. Us les conta el rondallista.

—No. Et dic la veritat. De tant en tant ve gent seva a pescar a les nostres cases. Trien les boniques. Tenen una gran sort les que van a parar en aquell lloc.

—¿T’agradaria anar-hi?

Va tibar el seu cosset, va junyir les mans sobre el pit i em va dir:

—Lao pu (mai).

Es va girar i va mirar el seu germanet que jugava amb les meves sabates.

—I ell tampoc no deixaré que me'l prenguin els pescadors.

Vaig témer que no es posés a plorar. Però amb les xineses hi has d'intimar molt perquè plo- rin al teu davant. Mentre parlava la vaig estirar suaument i vaig voler asseure-me-la a la falda. S'hi va negar i se'n va anar d'una revolada, sense emportar-se —per primera vegada— el nadó. Em va saber greu. Vaig témer si aquella noieta de deu anys no havia malprès la meva carícia. No vaig tenir temps de treure'n cap conclusió, que ja tor- nava portant agafada de la mà una compatriota seva de divuit anys.

—Jo sóc petita —em va dir tota seriosa—. Encara no he après l'ofici. Aquesta en sap. Les que s'estan amb vosaltres de nit són professio- nals. Aquesta...

Li ho vaig explicar.

—Doncs dóna-li alguna cosa perquè se'n vagi. Així no li sabrà greu.

Damunt l'escriptori tenia una mica de xavalla. Li vaig dir que n'agafés el que li semblés i que li ho donés.

—Has de ser tu —em va dir—. Jo no puc tocar diners estrangers. No els deixis mai escampats per aquí i per allà: és una temptació.

Al vespre, quan va estar preparada per anar-se'n, li vaig preguntar si l'endemà voldria venir amb mi a fer un tomb per la ciutat. Va obrir els seus ulls tant com va poder.

—¿Que ho dius de debò?

Li ho vaig jurar fent amb els dits la figura d'una pagoda. S'ho va creure.

—També m'enduré el nadó.

—No; quan tornarem li portaràs alguna cosa.

—Sí... una poma ensucrada i un gall de paper.

*

Abans de clarejar ja m'esperava a la barana de llistons de l'escala. Duia planxada la roba de cada dia. No va sortir ningú de la casa flotant per dir-li adéu. Va venir el bot. La Li es va asseure al meu costat i vam arrencar. Ni contenta ni trista. Com sempre. Rumiava. Al cap de deu minuts vam arribar al desembarcador de Connaught Road. Aquella criatura que per primera vegada trepitjava terra ferma no es va dignar allargar la mà quan

de fora s'oferien a ajudar-la. Una filera de rickshaws⁴ verds esperaven. No em va deixar agafar-ne cap. Vam pujar una mica i vam arribar al carrer més bulliciós d'H. K., al Queens Road. No em seguia pas com un gos. Anava al meu costat. Tot ho mirava. Sense sorpresa ni admiració. Però jo m'adonava que totes dues coses actuaven per dintre, perquè de sobte s'aturava de caminar i alçava les espatlles com si s'enrampés.

Vam arribar al China Emporium, un edifici comercial gegantesc, una mena de Woolworths. Vam pujar amb les escales mecàniques i vam arribar a la planta on venien articles infantils. La vaig posar en mans d'una jove xinesa que somreia comprensivament, i vaig esperar. Al cap de mitja hora la va portar canviada de cap a peus. Només la seva cara seguia exactament igual. Sense arrogància. Només dignitat. La bella venedora aguantava un paquet. "És la roba que duia", em va dir, sense pronunciar la paraula "vella". Li vaig dir que la podia llençar a les escombraries. Es va ajupir i va xiuxiuejar alguna cosa a la Li. Ella va engrapar el paquet. Li semblava de bojos llençar la seva roba. Encara bo que la vaig convèncer que la

⁴ Rickshaws: cotxes tirats per coolies, per a un o dos passatgers.
(N. de l'A.)

deixéssim i que al vespre la recolliríem. Va agafar el rebut i se'l va guardar. Vam sortir. Vaig proposar que anéssim a esmorzar. Va dir que no:

—Primer haig de veure el meu germà gran; serà la primera vegada; quan va tocar el dos jo era un nadó. Mai no s'ha recordat de nosaltres. La mare li envia un missatge. Haig d'anar-hi. Si vols, espera'm en aquesta porta gran, que no trigaré.

—¿Hi saps anar? Em vas dir que no havies baixat mai a terra ferma.

—Et vaig dir la veritat. És la primera vegada que hi baixo; però ho puc trobar més fàcilment que no tu.

Em va fer por deixar-la anar sola. Vam pujar a un tramvia i vam arribar a la part occidental de la ciutat. Ens vam aturar en una ferreria. Un nen de vuit anys, tot mascarat, amb cara de murri, va sortir i va començar a parlar amb ella sense saludar-la. Es va girar i em va mirar de mal ull.

—¿Per quant l'has comprada?

Procurant no alterar-me, li vaig donar entenent que no havia passat res de semblant.

—Deixa't estar d'històries —em va dir—. ¿Què em donaràs?

—No res.

—Doncs me la quedaré. Si tens un paper que digui que l'has comprada, dóna'm alguna cosa i emporta-te-la. Si no, quedaràs ben escaldat.

Mentre parlàvem, la Li s'estava entremig de nosaltres dos, com una petita tigressa a punt de saltar. Però no pas a sobre meu.

—Fes el que et sembli —li vaig dir—, però de pressa, que tinc tard.

Va semblar que vacil·lava. Va fer un somriure forçat.

—Bé, doncs: agafo la petita i me'n vaig —li vaig dir.

Llavors va adoptar una expressió vulgar de pidolaire i amb moltes reverències em va demanar monedes. En vaig treure unes quantes. La Li em va engrapar la mà. Van caure a terra i ell es va ajupir per arreplegar-les. Llavors la seva germana va agafar del carrer dos grapats de fang i els hi va tirar al cap. Era l'ofensa més greu que es podia fer a un home. Com escopir, per a nosaltres.

—Anem —va murmurar—, que els gossos mosseguen. Ara anirem a veure si trobem el meu pare. Tu t'esperaràs allà a prop. No vull que el vegis.

—¿Per què?

—No cal que sentis fàstic. Em sabrà greu.

—T'acompanyaré. Però ¿per què no ho vols?

—iJa ho veuràs! Anem.

Vam pujar per esglaons de pedra, vam entrar en carrers estrets, ens vam perdre. S'aturava i preguntava. Vam passar per davant de botigues que, a la porta, hi tenien penjades serps per cuinar, igual com nosaltres hi pengem els pops secs i les arengades. Tendes que, als aparadors, hi tenien gerros de vidre plens de cuques molles en salmorra. Vam arribar a una plaça i ens vam aturar als urinaris. Per allà al voltant hi havia asseguts a terra uns quants esparracats. Uns altres estaven ajaguts, dormint. La petita els parlava sense parar. Com si preguntés. Li van assenyalar algú que estava assegut en una barana. Tenia la marca del lleó entremig dels ulls. Els llavis i els dits, inflats. La Li se li va asseure al costat i va començar a acariciar-li les mans, sense dir res. Em va fer signes que li donés un cigar. El va encendre ella sola i l'hi va posar als llavis. Entrava i sortia gent cordant-se els pantalons. N'hi havia que tiraven una moneda, que ells caçaven al vol. El pare no obria boca. Ella li parlava, li parlava. Vaig cridar-la. Li vaig proposar pagar-li per avançada la seva feina al vaixell. Va acceptar-ho. Va agafar els diners i els va donar tots al seu pare. Ens en vam anar, i va

estar molta estona sense dir res. Corria al meu davant, com una cabra. De sobte, es va aturar i es va girar de cara a mi.

—¿T'ha sabut greu? —vaig preguntar suau-ment.

—No s'encomana. Se'n va anar una nit, nedant. No volia que el veiéssim. N'hi ha molts amb aquesta malaltia, al nostre lloc. No hi caben tots, als hospitals. La majoria, per no mullar-se a la nit, dormen a les clavegueres... Ha estat content de veure'm. M'ha acariciat. Podrà tenir molts cigars. Al migdia menjarà menjar cuinat a les cuines rodants. El que vulgui.

No em sol passar mai, però se'm va nuar la gola. No podia plorar. Era migdia quan vam baixar del tramvia. Estava pensrosa i tota l'estona murmurava.

—Ara —vaig dir-li—, anem a prendre te. En acabat pujarem al Peak, al cim de la muntanya, a menjar.

—Encara no. Haig d'anar a veure la meva germana. També tinc un missatge per a ella.

Ens vam aturar davant d'una casa vella de maons, com un iconostasi, construïda sobre estaques. La teulada baixava fent ondulacions i ombrejava les parets de color taronja.